

3.- ikasketa Literarioak

1.- Ideien Historia.

Ideien Historia historiografiako adar berezia da. Historiografiaren adar horrek ekoizpen kultural desberdinetan zehar nola zehazten diren eta garatzen diren ideiak ikasten du.

Oro har, ideien Historia zelai askotan aplikatzen da: zientzian, erlijioan, etab. Hala ere, beharbada, adarrik emankorrena (eta guretzako garrantzitsuena) Ideia Estetikoaren Historia da. Nolanahi ere, "Ideien Historia" ez da "Pentsamenduaren Historiarekin" nahasi behar ezta ere "Kulturako Historiarekin", nahiz eta era erabakigarrian bere garapenera eta ulermenera lagundu.

Literaturaren Teoria eta Ideia Estetikoaren Historia oso hurbil daude, adierazpen estetikoa baino literatura ez delako. Horregatik, Literaturaren Historia eta Ideia Estetikoaren Historia, literatura ikuspuntutik, nahiz eta ezberdinak izan, nahiko diziplina parekoak dira.

2.- Filologia.

Filologia hitz grekotik φιλολογία dator. Hitz honek "hitzengatiketako maitasuna edo interesa" adierazten du. Normalean, Filologiak, zentzu zehatzean, idatzitako testuak, gehienetan zaharrak, ikasten ditu. Kontua da Filologiaren helburua testu horiek, ahalik fidelkienean, berreraikitzea dela. Hala ere, normalean, hau da, zentzu ez zehatzean, hizkuntzen eta literaturen ikerketa Filologiagatik ulertzen da. Gaur egun, hizkuntza naturalen ikerketa izendatzen duen terminoa Filologia da.

Hizkuntzaren Zientziak, hau da, Hizkuntzalaritza (Hizkuntzalaritza historikoa, Hizkuntzalaritza teoriko-deskribatzailea eta aplikatutako Hizkuntzalaritza) eta literaturaren Zientziak (Literaturaren Historia, literaturaren Teoria eta Literaturaren Kritika) osatzen dute Filologia.

Gainera, jakin behar da Historia eta Filologia diziplina osagarriak direla. Normala denez, Historiak gertaera historikoak ikasten ditu eta, hori egiteko, Filologia laguntza handia da. Kontrakoz, nahiz eta testuak testuinguruan jartzeko historia ezagutu behar izan, Historiaren gertaera handiei buruzko interes gutxi du filologoak. Egiari zor, gauzen izenei buruzko, hitzen esanahi zehatzari buruzko, eguneroko bizitzaren ohiturei buruzko, etab. interesa du filologoak. Azken finean, testuak ondo ulertzen laguntzen duen guztiagatik eta hauek ematen duten informazioagatik interesa agertzen du filologoak.

3.- Literaturaren Zientzia.

Literaturaren Zientzia Filologiaren bi diziplina handietako bat da, Hizkuntzaren Zientziarekin (Hizkuntzalaritzarekin) batera. Literaturaren Zientzia "zientzia errealean" hiru irizpideko garapenaren emaitza da: irizpide diakronikoa (historikoa), irizpide sinkronikoa (teoriko-deskribatzailea) eta irizpide praktikoa, hau da: Literaturaren Historia, literaturaren Teoria eta literaturaren Kritika.

4.- Literaturaren Teoria.

Literaturaz arduratzen den diziplina orokorra (eraikitzaile eta deskribatzaile) Literaturaren Teoria da. Mendebaldean, Aristotelesen *Erretorikaren* eta *Poetikaren* gaineko hitzarmenez Literaturaren Teoria hasten da. Hitzarmen horietan, Aristotelesek diskurtsoko (*Erretorika*) eta literatura-lanetako (*Poetika*) teoria eraikitzaileak aurkezten ditu.

5.- Literaturaren Historia.

Literaturaren Historia literaturaren Zientzia osatzen duten hiru diziplinetako bat da. Zehazki, Literaturaren Historiak diakroniko ikuspuntutik literatura ikasten du eta Filologiaren barruan sartzen da. Diziplina bai kultura humanistikoa hain zaharra da.

XVIII. mendearen amaieran Literaturaren Historia bere heldutasunera heltzen da, lehen Literaturaren Historia Unibertsala italieraz Juan Andresetik idatzitakoa izan zenean: *Dell'Origine, progressi e stato attuale d'ogni letteratura*, Parma, 1782-1799.

Bestalde, XIX. mendean gertatu zen Nazio-Literaturen lantze historiografikoa, hizkuntza-irizpidetik aurrera izanda. Espainiako lehen Literaturaren Historia 1804an idatzi zuen, alemanaz, Friedrich Bouterwek-ek. Erreferentio bibliografikoak alde batera utziz, lehen euskal Literaturaren Historia 1960an idatzi zuen, gastelaniaz, Koldo Mitxelena.

6.- Literaturaren Kritika

Kritika literarioa Literaturaren Zientziaren hiru diziplinetako bat da. Kritika literarioak arrazionalki literatura-lanak analizatzen ditu eta balioesten ditu. Tipikoki mendebaldeko diziplina da; bere sortzailea Halikarnaso-ko Dionisio izan zen, bere analisi estilistikoengatik ospetsua eta metodo komparatutako asmatzailea.

Errenazimentuak kritika literarioa filologiarekin osatu zuen, testu klasikoen erreperazioarako diziplina garrantzitsu hau (Filologia) izanez. Barrokoarekin polemikak eta kritikarien arteko eztabaida iristen dira, jarrera modernoa iragartzen duena.

XX. mendean zehar, kritika literarioak garapen garrantzitsu eta konplexua bizi du. Egia esan, estetikaren sakabanatzeak eta hizkuntzalaritzaren indarrak kritika literarioa ulertzeko modu berriak sortzen dituzte. Nolanahi ere, ekoizpen kritikoko garai emankorra da.

7.- Literatura konparatua

Literatura konparatua, beharbada, Konparatistika-ren zelairik eragin handikoena da. Filologiaren eta, zehazki, literaturaren Zientziaren berezko zelai metodologikoa da. Garrantzitsua da Literatura konparatua diziplina ez dela jakitea, metodologia bat baizik. Egia da metodo konparatua Filologian

askotan erabiltzen dela, baina beste edozein zientzietan aplikagarria dela jakin behar dugu.

Literatura konparatuak garai desberdineko, eskualdeetako, kulturetako, naziorteko, etab. literatura-lanak ikasten ditu, antzekotasunak bilatuz. Zentzu honetan, bere helburua unibertsalista da. Oro har, Literatura konparatuak bi eremu ikasten ditu: 1) literatura desberdinen arteko interrelazioak eta 2) lan zehatzeko erkaketa.

Konparatzea giza pentsamenduaren oinarritzko eta ohiko mekanismoa da, jakitearen eremu guztietan, mundua ulertzeko. Metodo konparatua Halikarnaso-ko Dionisiok, Literaturaren Kritikaren aitak, asmatu zuen bere *Pompeyo Gémino-rentzako Gutuna*. Zentzu honetan, antzinate grekolatindarrean grekoak erromatarrekin, eta kontrakoa, erromatarrek grekoekin, konparatzea ohikoa zela jakin behar da.

Geroago, lehen Makrobio-k (s. IV. K.o.) eta, gero, Eskaligero-k (s. XVI. K.o.) metodoa garatu zuten. Lehenago esan denez gero, XVIII. mendean Jose Andres-ek lehen literaturaren Historia Unibertsala eta Konparatua argitaratu zuen.

Laburbilduz, Literatura konparatuak arreta jartzen du literatura desberdinek partekatzen duten oinarria, adibidez, Europan, oinatz grekolatindarra, gai beren eta mitoen tratamendua, literatura-generoen materializazioa, etab.